

3 Analýza českých autentických textů – handout 7

Jan Werich – Lakomá Barka

Ukázka 1

Nic nesplete člověka tolik, jako jméno vesnice. Třeba Hrdlořezy. Kdo se bojí do Hrdlořez kvůli hrdlu, tak se bojí docela zbytečně, protože v Hrdlořezích, a to je statisticky dokázáno, se hrdla neřežou o nic víc než kdekoli jinde. Anebo nedaleko Konstantinových Lázní tam je vesnice Úterý. Šest dní v týdnu to jméno lže. A zrovna tak lhalo jméno vesnice Dejvice, když ještě Dejvice byla vesnice, když z Dejvic do Prahy se chodilo buď Píseckou branou anebo oklikou. Nejspíš ještě se dalo věřit osadě nedaleko Dejvic, která se jmenovala Černý Vůl. S ohledem na starostu to bylo jméno pravdivé, i když barvoslepé, neboť starosta byl zrzavý.

Vraťme se však do Dejvic. Řekli byste Dejvice, dej více! Tam se asi lidi předhánějí v rozdávání. Vůbec ne. Lakotili a hamonili. Škrtili, škudlili a byli krkouni. Ani ponocného si nedrželi. A vůbec jim nevadilo, že nevěděli, jak v noci čas plyne. A to prej by byl drahej čas, kdyby měl ponocného uživit! Starosta to rád viděl, protože chodil pytláčit do Královské obory. A když nebyl ponocný, no tak se nemusil bát, že někoho v noci potká. A koně tam koval kovář tak, že jim přendával podkovu z pravé zadní na levou přední, tu zase na levou zadní, a tu pak na pravou přední, no až byla kobyla bosa. Nejlakomější držgrešle ze všech byla Barka, farářova kuchařka. To bylo každému známo.

Nejenomže schraňovala šlupky od buřtů a šila z nich záclony, nejenom že se do zrcadla nepodívala, aby se neopotřebovalo, ale to byla ona, co tenkrát, když jela do Loun dostavníkem, místo jízdenky chtěla si nechat koleno vrtat, a co k tomu nedošlo jenom proto, že když kočímu to koleno ukázala, raději ji nechal jet zadarmo, než by zneuctil nebozez.

A téhle Barce povídá farář: "Co kdybychom to druhé prase dali..." "Ani pomyšlení...!" "Počkejte, Barko! Myslil jsem na učitelovic, mají tolik dětí, a nám přece jeden čuník stačí." "Proč mají tolik dětí, to je jejich věc!" "A co má ten člověk chudák dělat? Z lakoty tady lidi ani děti nemají, a on, aby v té škole měl koho učit, musí být samozásobitel." "Tak mu dáme vejslužku, když už musíme rozhazovat, velebný pane." "Říkejte si, co chcete, dva čuníci pro dva lidi je moc," chabě trval na svém farář.

Je zajímavé, že přibližně v téže chvíli učitel došel k podobnému závěru: "Já tu mám hladovejch krků jako píš'al u varhan a na faře jsou dva vepři na dva lidi." Načež se zamračil. Čím víc se mračil, tím usilovněji přemýšlel. Když se mu tvář vyjasnila, vzal do kapsy kladivo a hřeb a že prý se jde nadýchat trochu večerního kyslíku.

Farář míval psa ovčáka, hlídače, ale Barka ho umořila hladem. To se teď učitelovi šiklo. Šel k faře od lesa a nebylo psa, aby štěk. Ani prve, ani teď, když se vloudil do chlívků k prasatům. Tomu většímu se zdálo něco pěkného, protože kanilo a občas si zachrochtlo jako piják piva. Menší však spalo jako dudek. Když mu učitel přiložil hřeb mezi oči, hnulo ovarem, ale malounko. Učitel sáh do kapsy pro kladivo a ani se mi nechce podrobně popisovat, jak ten hřeb snadno vjel do prasečí hlavy. Ráno Barka budila faráře větou: "To menší prase je v troubě!" Povídá rozespálý farář: "A jak se vám tam celé vešlo?" "Ježišmarjá, ne že ho pečú, že je kaput!" "To jste ho asi hladem umořila, osobo!" zívá farář a obrátil se ke zdi.

Úkoly k ukázce 1

1. Jak vypravěč vysvětluje názvy vesnic *Hrdlořezy*, *Dejvice*, *Černý vůl*?
2. Najděte v druhém odstavci synonyma pro sloveso *šetřit* a substantivum *lakomec*.
3. Kdo je Barka? Jaké příklady ukazují, jak moc byla Barka lakomá?

Ukázka 2

Starosta nese pytel, to je pravda, ale je to pytel, který pustil Kubát, zatímco Kubát utek s pytle, ve kterém byl starostův kolouch. Takže Kubát potmě posadil učitelovi do školní lavice místo Barky koloucha, zatímco starosta vcházel doma do kuchyně a povídá ženě: "Jen se koukni, co jsem dneska ulovil!" Nás nemůže překvapit, že z pytle se vykutálela farská Barka, my víme proč. Ale starostová to nevěděla, a když spatřila, jak se Barka kutálí, zajala ji mdloba a praštila sebou. Teď tu obě ležely vedle sebe jako dva špalky. Starosta, bývalý dragoun, ten už něco v životě zažil. Tak celkem klidně popadl vědro s vodou a vychrst to na starostovou. Samosebou že Barku přitom také polil.

Starostová si sedla, Barka si sedla, starostová vstává, Barka vstává. Starostová ječí, Barka se nezdržuje a hurá ze dveří do tmy. Ráno, než se začalo učit, našel učitel ve třídě koloucha. Seděl v první lavici. Chvilí si nad ním lámal hlavu, jak a co, ale pak si řekl, že kdo se moc ptá, moc se dozví, a koloucha zavěsil do komory, aby zvěřina uzrála. Jen to udělá, volá ho před školu Kubát. Jestli prej v noci jako nic neslyšel, tedy jako učitel. Ne, ne neslyšel. A Kubát jako slyšel? Ne, ne taky neslyšel. Tak proč se jako tedy Kubát ptá? No, jen tak, jen tak. Začali zvonit na ranní a farář, přesný jako poštovní panáček, zahýbá od fary dolů. Spatří Kubáta s učitelem, přidá do kroku a volá: "Jestlipak to už víte o naší Barce?" V učiteli i v Kubátovi hrklo. V každém zvlášť.

"Představte si," oznamoval velebníček, "představte si, že jí přes noc na hlavě vyrostly dvě boule!" "To ji něco poštipalo?" zkoušel učitel. "Ho ho, to jsou boule, no boule jako od cepu. Měla prý zlý sen, a jak se v posteli přehazovala, tak jí spadl na hlavu cínový svícen. Hlava ji bolí jako střepl!" "A co jako říká doktor?" s úlevou se ptal Kubát. "No kdo by utrácel za doktora! Ona se z toho, s pomocí boží, ona se z toho vylíže!" "I bez pomoci Boží," chtěl říci učitel, ale pro všechno neřekl.

Farář odcházel a jak se v dálce zmenšoval, Kubát s učitelem se za ním mlčky dívali. Od Prahy foukal studený vítr, nad krajem visela špinavá peřina plná sněhu. Kubáta zastudila v týle sólo vločka a zív. Kouk na nebe a pomalu šel domů. Učitel ještě chvíli lelkoval, než vešel do školy přiložit do kamen. Vloček přibývalo, v Dejvicích začal nový den. A tím to vlastně končí. Jestli jste doufali, že Barka se napravila a přestala lakotit, že učitele tlačilo v žaludku i ve svědomí ukradené prase, že Kubát dostal rozum, důstojný pán že našel důstojnost, že Dejvice si odhlasovaly změnu jména na Hamonín, to jste si raději měli přečíst nějakou pohádku a ne tuto pravdivou příhodu.

Úkoly

1. Uveďte profese, které jsou zmíněny v ukázce.
2. Odhadněte (bez slovníku) význam žlutě označených slov.
3. Vysvětlete význam frazémů a přirovnání.
4. Co mají společného zeleně vyznačená slova? Jak charakterizují Werichův styl?

Animovaný film

<https://www.youtube.com/watch?v=1Lvtiw2Q-IQ>